КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра політології та соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи
_____ Олексій ЖИЛЬЦОВ
«____» _____ 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРИКЛАДНІ ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ: СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ

для студентів

спеціальності	**052 «Політологія»**
освітнього рівня	**першого (бакалаврського)**
освітньої програми	**052.00.01 «Політологія»**

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
Програма № 3633/26
Начальник відділу моніторингу якості освіти

Київ – 2026

Розробники:

Макаренко Лілія Петрівна, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політології та соціології Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Костюк Тетяна Олександрівна, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри політології та соціології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри політології та соціології Факультету суспільно-гуманітарних наук
Протокол № 7 від 19 січня 2026 р.

Завідувач кафедри (підпис) Л.В.Чупрій

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми "Політологія")
19.01.2026 р.

Гарант освітньої програми Л. В. Панасюк

Робочу програму перевірено
13.02.2026 р.

Заступник директора/декана В. М. Завадський

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»____ 20___р., протокол № _

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»____ 20___р., протокол № _

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»____20___р., протокол № _

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»____ 20___р., протокол № _

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «___»_____20___р., протокол № _

1. Опис навчальної дисципліни «Прикладні політичні студії: Сучасний парламентаризм»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3/ 90	
Курс	3	-
Семестр	6	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	
Обсяг кредитів	3	-
Обсяг годин, в тому числі:	90	-
Аудиторні	42	-
Модульний контроль	6	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	42	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу **«Сучасний парламентаризм»** є вивчення теоретичних основ становлення та значення парламентаризму як політичного явища і демократичного інституту, досвіду функціонування інститутів законодавчої влади у світі, ознайомлення з різними моделями парламентів, огляд процесу становлення українського парламентаризму, аналіз структури, конституційних повноважень та порядку роботи законодавчої влади в Україні.

Дисципліна спрямована на формування таких фахових (професійних) програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

ЗК – 01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК – 03	Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК – 05	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК – 06	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства,

	усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК – 07	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК – 01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК – 02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
СК – 03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах
СК – 04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
СК – 05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування
СК – 06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК – 07	Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
СК – 08	Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
СК – 09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців

3. Результати навчання за дисципліною

РН – 01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
РН – 03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
РН – 05	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології в професійній діяльності.
РН – 06	Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.
РН – 07	Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.
РН – 08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
РН – 09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
РН – 10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН – 11	Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
РН – 12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
РН – 13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
РН – 14	Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
РН – 15	Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
РН – 16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем		Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
VI семестр							
Змістовий модуль I. Сучасний парламентаризм як провідний інститут демократії							
Тема 1. Історичні джерела та теоретичні засади сучасного парламентаризму.	**11**	2	2	-	-	-	7
Тема 2. Парламент як політичний інститут: світовий досвід функціонування.	**15**	4	4	-	-	-	7
Модульний контроль	**2**						
Разом за модуль	**28**	**6**	**6**				**14**
Змістовий модуль II. Структура та функції парламенту							
Тема 3. Структура парламентів.	**9**	2	2	-	-	-	5
Тема 4. Функції парламентів.	**9**	2	2	-	-	-	5
Модульний контроль	**2**						
Разом за модуль	**20**	**4**	**4**	**-**	**-**	**-**	**10**
Змістовий модуль III. Інститут парламентаризму в Україні							
Тема 5. Становлення парламентаризму в Україні.	**8**	2	2	**-**	**-**	**-**	**4**
Тема 6. Конституційно-правовий статус, структура і порядок діяльності Верховної Ради.	**10**	4	2	**-**		**-**	**4**
Тема 7. Компетенції, повноваження та функції Верховної Ради. Законотворчий процес в Україні.	**10**	2	2	**-**	**-**	**-**	**6**
Тема 8. Статус та відповідальність народного депутата України.	**12**	4	4	**-**	**-**	**-**	**4**
Модульний контроль	**2**						
Разом за модуль	**42**	**12**	**10**	**-**	**-**	**-**	**18**
Разом за курс	**90**	**22**	**20**				**42**

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Сучасний парламентаризм як провідний інститут демократії

Тема 1. Історичні джерела та теоретичні засади сучасного парламентаризму

Парламентаризм як політичний феномен. Пряма і представницька демократія. Народовладдя як основоположний принцип парламентаризму. Історія становлення світового парламентаризму. Парламентські інститути в античному світі. Парламентаризм у Давньому Римі. Станово-представницькі інституції Середньовіччя та Нового часу.

Представницькі установи Давньої Русі. Фактори розвитку парламентаризму.

Британські концепції парламентаризму: Дж. Локк «Два трактати про державне правління», Е. Берк та концепція парламентського представництва, І. Бентам і концепція утилітаризму, Дж. Міль та есе «Представницьке правління», Г. Спенсер, Т.Г. Грін.

Американські концепції парламентаризму: Дж. Медісон, Т. Джефферсон, Л. Гамільтон. Ідеї бікамералізму.

Ідеї парламентаризму в німецькій філософії: І. Кант і принцип народного суверенітету, Г. Гегель і «Філософія права».

Основні ідеї парламентаризму в український політичній думці (П. Орлик, М. Драгоманов, М. Кістяківський, М. Туган-Барановський, М. Грушевський, М. Дністрянський та ін.).

Основні поняття теми: парламентаризм, народовладдя, пряма демократія. Представницька демократія, парламентське представництво.

Тема 2. Парламент як політичний інститут: світовий досвід функціонування

Парламент як орган законодавчої влади. Види та структура парламентів. Структура двопалатних парламентів. Бікамералізм. Специфіка бікамералізму в унітарних державах: парламент як орган регіонального (територіального) представництва, парламент як орган представництва інтересів місцевого управління та самоврядування. Проблема рівності палат у законодавчій сфері в двопалатних парламентах.

Порядок формування парламентів. Типи парламентських виборів. Прямі вибори. Непрямі або багатоступінчасті вибори. «Реальне представництво». Призначення до однопалатного парламенту. Принцип призначення при формуванні верхніх палат парламентів. Формування парламентів на змішаній основі. Член парламенту «за посадою». Норма представництва. Кількісний склад парламентів: специфіка унітарних і федеративних держав. Парламентська опозиція. Основні моделі парламентаризму: незавершений парламентаризм,

парламентське правління, моністичний парламентаризм, дуалістичний парламентаризм, раціоналізований парламентаризм, парламентський міністеріалізм. Парламенти зарубіжних країн. Сучасні моделі і тенденції парламентаризму. Вестмінстерська парламентська система. Американська (конгресійна) модель. Змішана модель (Німеччина, Франція тощо). Система стримувань та противаг: американський та європейський досвід.

Основні поняття теми: однопалатні парламенти, бікамералізм, двопалатні парламенти, палати парламенту, незавершений парламентаризм, парламентське правління, моністичний парламентаризм, дуалістичний парламентаризм, раціоналізований парламентаризм, парламентський міністеріалізм.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ

Структура та функції парламенту

Тема 3. Структура парламентів

Офіційна та партійна структура парламенту. Горизонтально-вертикальна структура парламенту. Парламентські фракції (групи, клуби). Принципи формування парламентських фракцій. Парламентські партії. Керівні органи парламенту. Керівні органи палат у різних країнах: одноосібні голови палат, колегіальні керівні органи (президії, постійні комітети), голова парламенту й колегіальний орган. Посада спікера та його функції. Офіційна та неофіційна роль голови парламенту. Постійні комітети (комісії) парламенту. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії. Процедура формування складу постійних і спеціальних комітетів (комісій). Способи формування комітетів: призначення головою палати, обрання на пленарних засіданнях палат, призначення спеціально утвореним комітетом, змішаний спосіб. Питання про порядок заміщення посади голови комітету (комісії). Допоміжний апарат парламенту.

Основні поняття теми: парламентські фракції, парламентські групи, парламентські клуби, парламентські президії, парламентські комітети, голова парламенту, колегіальний орган, спікер, парламентські комітети, парламентські комісії.

Тема 4. Функції парламентів.

Парламентські процедури і законотворчий процес. Поняття та зміст законодавчої функції парламентів. Організаційні питання законотворчості. Стадії законотворчості. Порядок внесення законопроекту до парламенту. Суб’єкти законодавчої ініціативи. Етап обговорення законопроекту на пленарних засіданнях палат і в комітетах (комісіях). Процедура читання законопроекту. Англійська та французька системи розгляду законопроектів. Прийняття закону. Процедурні правила проведення голосування по законопроекту. Проста більшість, кваліфікована більшість. Підписання (санкціонування) закону главою держави. Відносне або відкладальне вето. Процедура подолання вето. Офіційне оприлюднення закону.

Контрольна функція парламенту. Об’єкти парламентського контролю.

Моделі парламентського контролю в різних формах правління. Форми контролю. Постійні, спеціальні й слідчі комісії (комітети) як засоби парламентського контролю. Парламентські слухання. Формальне затвердження парламентом звіту про виконання державного бюджету. Рахункові (лічильні) палати парламентів. Установча функція парламенту. Обрання глави держави парламентом. Участь у формуванні уряду. Моделі формування уряду: на парламентських засадах, позапарламентський спосіб. Участь парламентів у формуванні інших державних органів. Судові (квазісудові) функції парламентів. Процедура імпічменту; право парламентів висувати на розгляд судових органів звинувачення проти вищих посадових осіб; оголошення амністій; право палат парламентів вирішувати спори про правомірність депутатського мандату й законність виборів.

Основні поняття теми: парламентські процедури, законотворчий процес, суб'єкти законодавчої ініціативи, санкціонування, відносне вето, відкладальне вето, слідчі комісії (комітети), парламентські слухання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III
Інститут парламентаризму в Україні
Тема 5. Становлення парламентаризму в Україні

Віча Київської Русі. Традиції шляхетського і козацького парламентаризму. Шляхетські сейми Речі Посполитої. Органи народовладдя Війська Запорізького. Козацькі ради. Генеральна Рада. Рада генеральної старшини. Чорна рада. Формування парламентаризму в добу українських визвольних змагань 1917–1920 рр. Центральна Рада і Генеральний Секретаріат. Трудовий конгрес періоду Директорії. Українська Національна Рада ЗУНР. Верховна Рада УРСР. Порядок діяльності та структура Верховної Ради УРСР. Перебудова і зміни в політичній системі. Здобуття незалежності і реформування політичної системи. Перетворення Верховної Ради УРСР на Верховну Раду України. Скликання Верховної Ради України з 1990 по 2019 рр. Поточний склад Верховної Ради України.

Основні поняття теми: сейм, козацький парламентаризм, старшина, Генеральний Секретаріат, Верховна Рада.

Тема 6. Конституційно-правовий статус, структура і порядок діяльності Верховної Ради України

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Верховна Рада як єдиний законодавчий орган в Україні. Колегіальність Верховної Ради. Верховна Рада як постійно діючий орган. Загальнодержавний і легітимний характер Верховної Ради. Вибори народних депутатів. Виборчий кодекс України. Пасивне та активне виборче право. Виборча система на виборах народних депутатів. Зміни виборчої системи в Україні. Чергові та позачергові вибори. Етапи виборчого процесу. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради. Структура Верховної Ради України. Керівні органи. Голова Верховної Ради та його функції. Перший заступник Голови Верховної Ради.

Заступник Голови Верховної Ради. Апарат Верховної Ради. Керівник апарату Верховної Ради. Закон України «Про комітети Верховної Ради України». Постійні комітети Верховної Ради, принципи їх формування і повноваження. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії. Парламентські фракції та групи. Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп). Контрольні органи парламенту та Уповноважений з прав людини. Конституційний склад Верховної Ради. Депутатський корпус. Правовий статус народного депутата України. Депутатський імунітет та індемнітет. Припинення повноважень депутата.

Порядок діяльності Верховної Ради України. Регламент Верховної Ради України. Сесії Верховної Ради. Послідовність розгляду питань на сесіях. Тимчасові президії. Підготовка та розгляд питань на сесіях. Порядок денний. Організація та ведення пленарних засідань. Обговорення питань на пленарних засіданнях. Організація голосування. Рішення Верховної Ради. Формування органів Верховної Ради. Лобізм і лобіювання. Пряме та непряме лобіювання. Особливості лобіювання в Україні.

Основні поняття теми: Верховна Рада, Виборчий кодекс України, пасивне та активне виборче право, структура Верховної Ради України, голова Верховної Ради, апарат Верховної Ради, постійні комітети Верховної Ради, спеціалізовані комітети (комісії), тимчасові комісії.

Тема 7. Компетенції, повноваження та функції Верховної Ради. Законотворчий процес в Україні

Класифікація парламентів за обсягом компетенції. Компетенції Верховної Ради. Повноваження Верховної Ради у сфері державного будівництва. Повноваження у сфері забезпечення конституційної законності та правопорядку. Кадрові повноваження та повноваження у сфері формування державних органів і контролю за їх діяльністю. Повноваження у сфері зовнішньої політики, забезпечення обороноздатності та національної безпеки України. Повноваження у сфері забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина та встановлення їх правового статусу. Бюджетно-фінансові повноваження. Повноваження в економічній, соціальній, екологічній сферах. Функції Верховної Ради. Законодавча функція;·установча (державотворча, організаційна) функція; функція парламентського контролю;·координаційна функція; представницька функція, міжнародна функція.

Законотворчий процес. Стадії законодавчого процесу. Право законодавчої ініціативи. Суб’єкти законодавчої ініціативи. Законопроект. Законодавча пропозиція. Оформлення законопроектів та інших актів. Підготовка законопроекту в парламентських комітетах (комісіях). Розгляд законопроекту на пленарних засіданнях. Перше читання законопроекту. Друге читання законопроекту. Третє читання законопроекту. Експертиза законопроектів. Відкликання законопроектів. Прийняття закону парламентом. Підписання й

оприлюднення главою держави прийнятого парламентом закону (промульгація).
Основні поняття теми: компетенція, промульгація, повноваження Верховної Ради, компетенції Верховної Ради, право законодавчої ініціативи, суб'єкти законодавчої ініціативи.

Тема 8 Статус та відповідальність народного депутата України

Нормативно-правова база визначення правового статусу депутата та його повноважень. Строк повноважень та умови їх дострокового припинення. Несумісність депутатського мандата з іншими видами діяльності. Функції народного депутата. Законодавча ініціатива. Депутатський запит. Депутатські привілеї та відповідальність . Етика народного депутата.
Основні поняття теми: депутатський мандат, імунітет, індемнітет, відповідальність.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	максимальна к-сть балів	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	3	**3**	2	**2**	6	**6**
Відвідування семінарських занять	1	3	**3**	2	**2**	5	**5**
Робота на семінарському занятті	10	3	**30**	2	**20**	5	**50**
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	**10**	2	**10**	4	**20**
Виконання модульної роботи	25	1	**25**	1	**25**	1	**25**
Разом		-	**71**	-	**59**	-	**106**
Загальний бал		**236**					
Коефіцієнт		100/236=0,423					

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Завдання для самостійної роботи за темами:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Історичні джерела та теоретичні засади сучасного парламентаризму.	7	5
2	Парламент як політичний інститут: світовий досвід функціонування.	7	5
3	Структура парламентів.	5	5
4	Функції парламентів.	5	5
5	Становлення парламентаризму в Україні.	4	5
6	Конституційно-правовий статус, структура і порядок діяльності Верховної Ради.	4	5
7	Компетенції, повноваження та функції Верховної Ради. Законотворчий процес в Україні.	6	5
8	Статус та відповідальність народного депутата України.	4	5
	Разом	**42**	**40**

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2.	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3.	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4.	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5.	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип пооопераційної звітності, обов’язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних самостійних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних

робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

а) *Методи усного контролю*: робота в малих групах, інтерактивні презентації, індивідуальний контроль, брифінг, дискусія, розгляд проблемних питань, фронтальне (комбіноване) усне опитування, колоквіум, ігрові ситуації, контрольна співбесіда з проблеми модуля, тренінг, підбір власної бібліотеки, складання тез.

б) *Методи письмового контролю:* вхідні тести, практикум, контрольна робота, розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, презентація особистого проекту, міні-диктант з визначення термінів, контрольна робота, творчі (дослідницькі) завдання, підготовка письмових відповідей на проблемні питання.

в) *Комп'ютерного (дистанційного) контролю:* мережеве навчання, консультаційного форуму, практичних робіт в асинхронному режимі, навчального проекту (моделювання політичного процесу чи явища) в синхронному режимі, хмарні технології, заняття з представленням знань та умінь моделі кореспондентського навчання, проект з залученням SMART-технологій.

г) *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 7), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік. *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.
- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Парламентаризм як демократичний політичний інститут.
2. Пряма і представницька демократія.
3. Історія становлення світового парламентаризму.
4. Британські концепції парламентаризму.
5. Американські концепції парламентаризму.
6. Ідеї парламентаризму в німецькій філософії.
7. Основні ідеї парламентаризму в український політичній думці.
8. Структура сучасних парламентів.
9. Однопалатні парламенти.
10. Бікамералізм. Структура двопалатних парламентів.
11. Специфіка бікамералізму в унітарних державах.
12. Порядок формування парламентів. Типи парламентських виборів.
13. Призначення до однопалатного парламенту. Принцип призначення при формуванні верхніх палат парламентів.
14. Формування парламентів на змішаній основі.
15. Кількісний склад парламентів: специфіка унітарних і федеративних держав.
16. Парламентська опозиція.
17. Основні моделі парламентаризму.
18. Вестмінстерська парламентська система.
19. Американська (конгресійна) модель.
20. Змішана модель (Німеччина, Франція тощо).
21. Система стримувань та противаг: американський та європейський досвід.
22. Офіційна та партійна структура парламенту.
23. Парламентські фракції (групи, клуби).
24. Поняття «парламентські партії».
25. Керівні органи парламенту.
26. Посада спікер та його функції.
27. Постійні комітети (комісії) парламенту.
28. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії.
29. Способи формування комітетів.
30. Допоміжний апарат парламенту.
31. Поняття та зміст законодавчої функції парламентів.
32. Стадії законотворчості.

33. Англійська та французька системи розгляду законопроектів
34. Вето та процедура його подолання.
35. Контрольна функція парламенту. Моделі та форми парламентського контролю.
36. Установча функція парламенту.
37. Моделі формування уряду.
38. Судові (квазісудові) функції парламентів.
39. Процедура імпічменту.
40. Процес та етапи становлення парламентаризму в Україні.
41. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
42. Обрання народних депутатів. Виборчий кодекс України.
43. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради.
44. Структура Верховної Ради України. Керівні органи.
45. Постійні комітети Верховної Ради, принципи їх формування і повноваження.
46. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії.
47. Парламентські фракції та групи. Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп).
48. Контрольні органи парламенту та Уповноважений з прав людини.
49. Конституційний склад Верховної Ради. Депутатський корпус.
50. Правовий статус народного депутата України. Депутатський імунітет та індемнітет.
51. Порядок діяльності Верховної Ради України.
52. Лобізм і лобіювання.
53. Компетенції Верховної Ради.
54. Повноваження Верховної Ради
55. Функції Верховної Ради.
56. Законотворчий процес. Стадії законодавчого процесу.
57. Право законодавчої ініціативи. Суб’єкти законодавчої ініціативи.
58. Підготовка законопроекту в парламентських комітетах (комісіях).
59. Розгляд законопроекту на пленарних засіданнях.
60. Прийняття закону парламентом. Підписання й оприлюднення закону.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	**90 – 100** балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	**82 – 89** балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 – 81** балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 – 74** балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	**60 – 68** балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**35 – 59** балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	**1 – 34** балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 90 год., з них: лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год., модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 42 год.

Семестр	**VI семестр**							
Модулі (назви, бали)	**Змістовий модуль I** (71 бал)		**Змістовий модуль II** (59 балів)		**Змістовий модуль III** (106 балів)			
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8
Лекції (теми, бали)	Т1 (1 бал)	Т2 (2 бал)	Т3 (1бал)	Т4 (1 бал)	Т 5 (1 бал)	Т 6 (2 бал)	Т7 (1 бал)	Т8 (2 бал)
Семінарські/практичні заняття (теми, бали)+ відвідування семінарів/практичних	С1 (10+1 бали)	С2 (20+2 бали)	С3 (10+1 бали)	С4 (10+1 бали)	С5 (10+1 бали)	С6 (10+1 бали)	С7 (10+1 бали)	С8 (20+2 бали)
Самостійна робота								
Поточний контроль (вид, бали)	МКР1 (25 балів)		МКР2 (25 балів)		МКР3 (25 балів)			
Семестровий контроль	Залік 100 балів							

8. Рекомендовані джерела

а) основна література:

1. Бандурка О. Парламентаризм в Україні: становлення і розвиток : монографія / О.Бандурка, Ю. Древаль. Х., 1999. 288 с.
2. Верховна Рада України : інформ. довід. / авт.-упоряд. В. О. Зайчук. К. : Парлам. вид-во, 2006. 254 с.
3. Журавський В. Український парламентаризм на сучасному етапі: теоретико-правовий аспект : монографія. К., 2001. 248 с.
4. Кислий П. Становлення парламентаризму в Україні: на тлі світового досвіду / П.Кислий, Ч. Вайз. К. : Абрис, 2000. 414 с.
5. Конституційні засади державотворення і правотворення в Україні: проблеми теорії і практики : зб. наук. ст. К. : Ін-т держави і права імені В.М.Корецького НАН України, 2006. 250 с.
6. Костюк Т., Іщенко О., Пугач В. (2025). ТОКСИЧНА ЛОЯЛЬНІСТЬ: КУЛЬТ ВОЖДЯ ЯК ЧИННИК ЗАНЕПАДУ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2025. Випуск 60, с. 324–330.* DOI: 10.30970/PPS.2025.60.39
7. Павленко Р. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід. К. : Видавн. дім «КМ Академія», 2002. 252 с.Парламентаризм та парламентська діяльність: словник-довідник / уклад. В.А. Гошовська та ін. К. : НАДУ, 2012. 228 с.
8. Реєнт О. Розвиток парламентаризму в Україні. К., 2005. 125 с.
9. Цінності, стандарти, компетентність у парламентській діяльності : навч. посіб. / за заг. ред. проф. В.А. Гошовської /Авт. кол. К. : НАДУ, 2016. 193 с. Серія «Бібліотека народного депутата».
10. Шляхтун П. П. Парламентаризм: словник-довідник. К. : Парлам. вид-во, 2003. 230 с.
11. Український парламентаризм: минуле і сучасне / за ред. Ю. Шемшученка. К., 1999. 368 с.

б) додаткові:

1. Зельницький А., Удовенко П. Політичні партії і вибори (Довідник партійного працівника). К.: ІУЕП «Гарант квалі». ФКП «НДІСЕП» ВПЦ «Тираж», 2003. 600 с.
2. Історія держави і права України. Академічний курс. У 2 т. / За ред. В.Я.Тація. К. : Основа, 2003. 420 с.
3. Каневський О. Розподіл влади в США: історія і сучасність. Севастополь. держ. тех. ун-т. Севастополь, 1999. 28 с.
4. Макаренко Л.П. Особливості комунікації вищих органів державної влади в Україні за парламентсько-президентської форми державного правління. «Politicus»: науковий журнал. Одеса 2017, Вип. 6, С.69-77.
5. Макаренко Л. Політична комунікація у демократичних процесах в Україні: монографія. К.: Видавничий дім «Кий», 2017. 324 с.
6. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко,

В.Л.Федоренко. [2-ге вид., переробл. та доопрац.]. К. : Правова єдність : Алерта, 2010. 432 с.
7. Політологічний енциклопедичний словник. А - Я / НАН України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького ; Укр. асоціація політологів ; за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. ; упоряд. В. П. Горбатенко. 2-е вид., допов. І переробл. К. : Генеза, 2004. 735 с.
8. Управління суспільним розвитком. Вступ до спеціальності : навч. посіб. / А.М.Михненко, В.Д.Бакуменко, С.О.Кравченко, С.О.Борисевич. К. : Вид- во НАДУ, 2006. 84 с.
9. Хімченко О. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства: Навч. посіб. К.: ВД «Професіонал», 2006.208 с.
10. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2008. 472 с.
11. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм. К. : Юрид. фірма «Салком» ; Юрінком Інтер, 2006. 560 с.
12. Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посіб. Л.: Тріада плюс, 2004. 528 с.
13. Шляхтун П. П. Конституційне право України : підручник. К. : Освіта України,2008. 592 с.

в) англомовні:

1. Bäck H., Meier H.E., Persson T. Party size and portfolio payoffs: a study of the mechanism underlying the proportionality relationship in coalition governments. Journal of Legislative Studies. 2009. Vol. 15. Pp. 10-34.
2. Bandyopadhyay S. Coalition Governments in a Model of Parliamentary Democracy. Nota Di Lavoro. 2006. Vol. 83. Pp. 554-561.
3. Diermeier D. Bicameralism and Government Formation. University of Pennsylvania: Insti-tute for Economic Research. PIER Working Paper Archive. 2007. No. 07-010.
4. Gschwend Th., Johnston R., Pattie Ch. Split-Ticket Patterns in Mixed-Member Proportional Election Systems: Estimates and Analyses of Their Spatial Variation at the German Federal Election. British Journal of Political Science, 2003. №33. Pp. 109-127.
5. Kostiuk, T., & Puhach, V. (2025). Socio-philosophical insight into the role of elites in modern military escalation. *Skhid*, *7*(4), 36–41. https://doi.org/10.21847/2411-3093.2025.745
6. Laver M., Schofield N. Multiparty Government. Oxford:Oxford University Press. 1990. vii+308 p.
7. Mair P.; Müller W. C., Plasser F. (eds.). Changes in Electoral Markets: Party Challenges and Party Responses. London: Sage Publications, 2004. 280 p.
8. Mershon C. The Costs of Coalition. Stanford : Stanford University Press, 2002. 307 p.
9. Müller W. C., Miller B. Coalition government and intra-party politics. ECPR Joint Sessions of Workshops, Workshop 25, Granada. 2005. Pp. 14-19.
10. Müller W. C., Strøm K. (eds.). Coalition Governments in Western Europe.

Oxford: Oxford University Press, 2003. 602 p.
11. Rueth D. Constructing Minority Governments: A Thesis. Omaha, NE, 2008. 78 p.
12. Strøm K., Müller W. C., Bergman T. (eds.). Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies. Oxford: Oxford University Press. 2003. 745 p.
13. Strøm K., Swindle S. M. Strategic Parliamentary Dissolution. American Political Science Review, 2002. №96. Pp. 575-591.

9. Додаткові ресурси

9.1. Програмне забезпечення та Інтернет-ресурси:

1. http://zakon5.rada.gov.ua/laws Верховна Рада України : офіційний веб-портал.
2. http://parlament.org.ua/ Лабораторія законодавчих ініціатив: громадська організація : офіційний сайт.
3. http://instzak.rada.gov.ua/ Інститут Законодавства Верховної Ради України.
4. http://www.politdumka.kiev.ua/ – політичне інтернет-видання Інституту посткомуністичного суспільства і журналу «Політична думка».
5. http://www.politik.org.ua/ – сайт Українського центру політичного менеджменту.
6. http://www.icps.kiev.ua/ library – сайт міжнародного центру перспективних досліджень
7. http://www.ucipr.kiev.ua/ – сайт українського незалежного центру політичних досліджень.
8. http://www.politics.ellib.org.ua/ – онлайн бібліотека з політології та політичних наук.
9. http://www.ipsa-aisp.org/ – міжнародна асоціація політичної науки.
10. http://www.apsanet.org/ – американська асоціація політичної науки.
11. http://www.epsanet.org/ – європейська асоціація політичної науки.
12. http://www.electionworld.org/ – вибори у світі.
13. http://www.worldpolitics.org/ – політичний атлас сучасності.

9.2. Методичне забезпечення

На заняттях і під час самостійній роботі студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп’ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники, підручники, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації з курсу «Прикладні політичні студії: Сучасний парламентаризм».
3. Плани семінарських занять та завдання для самоконтролю.
4. Роздатковий матеріал у вигляді таблиць, схем, діаграм і графіків.
5. Тексти праць мислителів попередніх поколінь та сучасників, законодавчо-нормативні акти, статистичні дані (наявні у читальній залі та у електронному варіанті).
6. Засоби підсумкового контролю (комп’ютерна програма тестування,

комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

7. Перелік тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
8. Презентації.
9. Нормативні акти:

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп’ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).